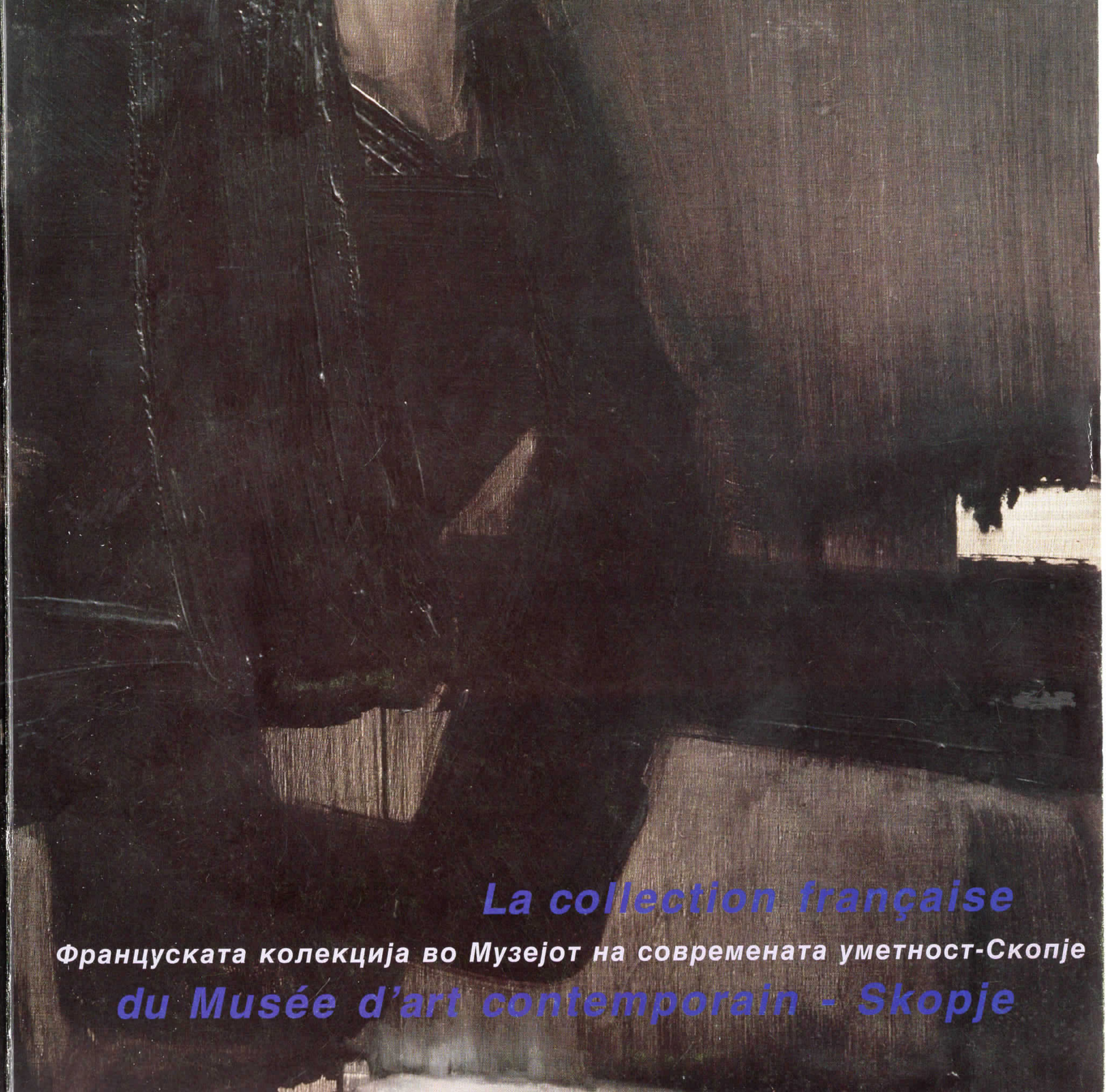

La collection française

Француската колекција во Музејот на современата уметност-Скопје

du Musée d'art contemporain - Skopje

Изложбата е организирана во соработка со Амбасадата на Франција во Македонија и Францускиот културен центар во Скопје
L'exposition est organisée en collaboration avec l'Ambassade de France en Macédoine et le Centre Culturel Français de Skopje

Францускатa колекција во Музејот на современата уметност- Скопје
La collection française du Musée d'art contemporain - Skopje

MUSEUMOFCO
NTEMPORARY
ARTSKOPJEM
УЗЕЈНАСОВР
ЕМЕНАТАУМЕ
ТНОСТСКОПЈЕ

Музеј на современата уметност-Скопје, март 2002
Musée d'art contemporain-Skopje, mars 2002

ВОВЕД

Музејот на современата уметност - Скопје е институција од областа на културата со можеби највисок меѓународен рејтинг во Република Македонија. Освен исклучителната поставеност на меѓународен план, оваа институција има капацитет да биде регионален центар за современа уметност и тоа, пред сé, се должи на специфичната колекција од уметнички дела чиј обем ги надминува националните рамки. Музејот поседува колекција од 4.640 уметнички дела од 1.750 автори. Околу 3.000 дела и припаѓаат на меѓународната збирка , создадена по пат на донации од 60 земји. Меѓу нив се издвојува според обемот и значењето збирката на дела од француските автори. Таа се состои од 276 уметнички дела на 150 уметници од Франција. Создадена во периодот на шеесеттите години од минатиот век, во време по катастрофалниот земјотрес кој го разурна градот Скопје, време кога е и основан Музејот на современата уметност (1964) и кога Сартр ќе рече дека се чувствува како граѓанин на овој град, на Музејот му беа подарени дела од исклучителни автори како што се Жан Базен, Бернар Бифе, Морис Естев, Марсел Громер, Ханс Хартунг, Фернан Леже, Алфред Манесје, Жан Месажје, Пабло Пикасо, Едуард Пињон, Пјер Сулаж, како и од многу други француски уметници кои оставија неизбришлива трага зад себе и кои со силата на својата дарба го изменија текот на модерната уметност.
Репрезентативниот избор на дела за оваа изложба има за цел да го потенцира значењето на француската збирка уметнички дела кои ги поседува Музејот на современата уметност во Скопје укажувајќи воедно на можностите за натамошна продлабочена соработка меѓу Музејот и соодветните институции во Република Франција.

Емил Алексиев
Директор на Музејот на современата уметност-Скопје

PREFACE

Le Musée d'art contemporain de Skopje est l'institution culturelle macédonienne dont la renommée internationale est sans doute la plus grande.
De surcroît, ce Musée est en mesure de devenir un centre régional d'art contemporain, tout particulièrement grâce à ses collections dont le volume outrepasse le cadre national.
En effet, le Musée possède une collection de 4 640 œuvres réalisées par 1 750 artistes. Environ 3 000 œuvres appartiennent à la collection internationale constituée par des donations de 60 pays. Parmi elles, en nombre et valeur, se distingue particulièrement la collection française, composée de 276 œuvres de 150 artistes.
Elle fut créée dans les années soixante du siècle dernier, après le tremblement de terre catastrophique de 1963 qui détruisit la ville de Skopje, à l'époque où fut fondé le Musée d'Art Contemporain (1964) et où Sartre déclara qu'il se sentait citoyen de notre ville.
Jean Bazaine, Bernard Buffet, Maurice Estève, Marcel Gromaire, Hans Hartung, Fernand Léger, Alfred Manessier, Jean Messagier, Pablo Picasso, Edouard Pignon, Pierre Soulages, ainsi que d'autres artistes français - dont le talent a laissé une trace ineffaçable et marqué à jamais l'art moderne - ont offert une partie de leur œuvre exceptionnelle au Musée.
Ce choix d'œuvres emblématiques de cette collection a pour double objectif de souligner l'importance de la collection française du Musée d'Art Contemporain et de mettre en évidence les futures possibilités d'approfondissement de la coopération entre ce Musée et ses homologues français.

Emil Aleksiev
Directeur du Musée d'Art Contemporain de Skopje

ОД СОЛИДАРНОСТ ДО СОРАБОТКА

Со 276 дела од 150 уметници, францускaта колекција е најзначајна од странските колекции во Музејот на современата уметност од Скопје. Таа содржи слики, скулптури, цртежи и графики од исто толку големи уметници како Пабло Пикасо, Бернар Бифе, Жан Базен, Виктор Вазарели, Ники де Сен Фал, Фернан Леџ, Андре Масон, Ханс Хартунг, Жан Лирса или Пјер Сулаж.
Сите тие ѝ имаат подарено дел од своето творештво на Македонија. Тоа се случи по ужасниот земјотрес од 1963. во еланот на извонредното движење на меѓународната солидарност во корист на жителите на Скопје.
Денес овој француско-македонски дијалог уште повеќе се продлабочува. Тој се разгранува преку многубројни партнерства за кои, по којзнае кој пат, сведочи и оваа изложба на избрани дела која ги соедини Музејот на современата уметност и Францускиот културен центар од Скопје преку творештвото и убавината.

Жан-Франсоа Терал
Амбасадор на Франција во Македонија

DE LA SOLIDARITE A LA COOPERATION

Avec 276 oeuvres de 150 artistes, la collection française est la plus importante des collections étrangères du Musée d'art contemporain de Skopje. Elle réunit des peintures, des sculptures des dessins et des gravures d'artistes aussi prestigieux que Pablo Picasso, Bernard Buffet, Jean Bazaine, Victor Vasarely, Niki de Saint Phalle, Fernand Léger, André Masson, Hans Hartung, Jean Lurçat ou Pierre Soulages.
Tous ont fait don d'une partie de leurs productions à la Macédoine. C'était après le terrible tremblement de terre de 1963, dans l'élan d'un formidable mouvement de solidarité internationale en faveur des habitants de Skopje.
Aujourd'hui, sur le long terme ce dialogue culturel franco-macédonien se poursuit en profondeur. Il s'épanouit en de multiples partenariats dont témoigne, une fois encore, cette exposition d'oeuvres choisies qui réunit le Musée d'art contemporain et le Centre culturel français de Skopje autour de la creation et de la beauté.

Jean-François Terral
Ambassadeur de France en Macédoine

ФРАНЦУСКИОТ ПРИДОНЕС ЗА МУЗЕЈОТ НА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ ВО СКОПЈЕ

Во создавањето на Музејот на современата уметност во Скопје францускиот придонес е несомнено исклучителен. Веќе од пред Втората светска војна неколку македонски уметници се усовршуваа во Франција. Потоа, во 1952. Националниот музеј на модерната уметност од Париз, раководен од истакнатиот писател и критичар Жан Касу (претседател на Друштвото Франција-Југославија), во Скопје ја прикажа изложбата на модерната француска уметност. А веднаш по скопскиот земјотрес од 26 јули 1963., Жан Касу со писмо покани низа големи уметници кои живееја во Франција, да му подарат на Скопје свои ликовни творби. При мојот студиски престој во Париз (1964/65), модерната музеологија ја проучував, пред сé, во Музејот на Касу (во постојан контакт и со кустосот Бернар Доривал, истакнат историчар на уметноста); воедно, со негова препорака ги посетив уметниците кои тој веќе ги беше поканил да го даруваат Скопје. Свои дела подарија и многу други ликовни творци, а некои (Зоран Мушич, Жак Дусе, Луј Кордес, Едуард Пињон итн.), кон тоа ги потикнуваа и своите колеги. И неколку критичари (Елен Пармелен, Жорд Будај, Ги Велен) кои ги запознав со природата и целите на Скопскиот музеј, придонесоа за нивното остварување. Така веќе во 1965. се создаде голема колекција подароци, со дела на П. Пикасо, П. Сулаж, Ф. Леже, А. Масон, М. Громер, А. Манесје, Х. Хартунг, В. Вазарели, Х. Домото, Зао Ву Ки, С. Бури, Ф. Стали итн.; значи и на втемелувачи на уметноста на 20. век. Почнувајќи од 1965. францускиот ликовен придонес МСУ го прикажа со групни изложби во Скопје и во други градови на некогашна СФРЈ. Во својот Салон тој приреди самостојни графички изложби на Пабло Пикасо, Ханс Хартунг и Ана Ева Бергман и на фотографиите на Лисјен Ерве посветени и на архитектонското творештво на Ле Корбизие. За прв пат во Источна Европа Скопскиот музеј приреди и две изложби (1966 и 1972) на познатиот интернационален Мајски салон од Париз; притоа неговиот генерален секретар, Жаклина Селц и нејзиниот сопруг, Ивон Тајандје, убедија неколку истакнати творци своите дела изложени во Скопје да ги подарат на Музејот. Селц, Тајандје и други француски критичари присуствуваа и на отворањето на новата зграда на МСУ во 1970., а еден од нив, Жан-Раул Мулен, ласкаво ги прикажа (во париските “Les Léttres Françaises”) колекцијата и музејскиот објект. Последниот е сообразен со идеите на Ле Корбизие, од неговиот (нереализиран) проект за Музејот на 20.век, со кој јас се запознав во Париз во 1965. Од друга страна, МСУ приреди (1970) во Ним и Шел изложба на десет македонски сликари и учествуваше во организацијата на големата париска изложба “Уметноста на тлото на Југославија од праисторијата до денес” (Grand Palais, 1971) итн. Потоа во 1973. МСУ ја прикажа големата излодба “Од Бонар до Сулаж”; за неа комесарот Мишел Ог позајми дела од скопската колекција. А, во 1977. во угледниот Музеј на модерната уметност на градот Париз приреди изложба на 12 современи македонски сликари. За МСУ се дадени многу изјави, напишани се повеќе статии или е одбележан во некои француски публикации; го посетуваа угледни личности, меѓу кои (во 1971) и господинот Жак Шабан Делмас, претседател на Францускиот парламент. Тој беше особено импресиониран од присуството на француската уметност во постојаната поставка. Се до денес МСУ ги одржува врските со француската уметност и преку значајни изложби на ликовната и фотографската уметност.

Д-р Борис Петковски

L'APPORT DE LA FRANCE AU MUSEE D'ART CONTEMPORAIN

Incontestablement, la contribution française à la création du Musée d'art contemporain est considérable.
Avant la deuxième guerre mondiale, de nombreux artistes macédoniens ont approfondi et amélioré leurs techniques à Paris.
Puis, en 1952, le Musée National d'art moderne, dirigé par l'écrivain et éminent critique Jean Cassou (également président de l'Association Yougoslavie - France) a présenté à Skopje une exposition d'art moderne français.
Juste après le tremblement de terre du 26 juillet 1963, Jean Cassou a invité par lettre plusieurs grands artistes qui vivaient en France à offrir à Skopje leurs oeuvres picturales.
Lors de ma formation à Paris (1964/1965), j'ai étudié la muséologie moderne, avant tout au Musée de Cassou (en contact permanent aussi avec Bernard Dorival, conservateur et grand historien d'art). Grâce à ses recommandations, j'ai également pu rencontrer les artistes qu'il avait déjà invité à offrir leurs oeuvres à Skopje. Plusieurs autres peintres ont offert leurs œuvres à Skopje, et certains (Zoran Music, Jacques Doucet, Louis Cordesse, Edouard Pignon etc.), ont même invité leurs collègues à faire de même. Certains critiques (Hélène Parmelin, Georges Boudaille, Guy Weleen) auxquels j'ai présenté le concept et les objectifs du Musée de Skopje, ont incité à leur engagement. C'est ainsi qu'une grande collection faite de donations s'est constituée en 1965, avec des œuvres de P. Picasso, P. Soulages, F. Léger, A. Masson, M. Gromaire, A. Manessier, H. Hartung, V. Vasarely, H. Domoto, Zao Wou Ki, S. Buri, F. Stahly, etc..., autant dire des fondateurs de l'art du XXème siècle.
Depuis 1965, le Musée d'art contemporain présente la donation française par le biais d'expositions collectives à Skopje et dans d'autres villes de l'ex-Yougoslavie. Dans ses salles, il a aussi organisé des expositions centrées sur Pablo Picasso, Hans Hartung et Anna Eva Bergman, ainsi que sur des photographies d'Hervé Lissien consacrées à la création architecturale de Le Corbusier.
Pour la première fois en Europe de l'Est, le Musée de Skopje a accueilli deux expositions (1966 et 1972) du fameux Salon international de mai de Paris; à cette occasion, son secrétaire général, Jacqueline Seltz, et son époux, Yvon Taillandier, ont convaincu plusieurs grands artistes d'offrir au Musée leurs œuvres exposées à Skopje.
Seltz, Taillandier et d'autres critiques français étaient présents à l'ouverture des nouveaux locaux du Musée d'art contemporain en 1970.
L'un d'entre eux, Jean-Paul Moulin, a présenté avec enthousiasme dans *"Les Lettres Françaises"* la collection et le bâtiment du musée. Ce dernier s'inspire des conceptions de Le Corbusier – que j'ai rencontré en 1965 à Paris – et de son projet (qui ne s'est pas concrétisé) de Musée du XXème siècle.
En sens inverse, le Musée d'art contemporain a mis en place (en 1970) à Nîmes et Chelles, une exposition de dix peintres macédoniens et a participé à l'organisation de la grande exposition parisienne *"l'Art sur le territoire de la Yougoslavie, de la préhistoire jusqu'à nos jours"* (Grand Palais, 1971), etc.....
Puis, en France, en 1973, le Musée d'art contemporain a organisé la grande exposition *"De Bonnard à Soulages"*; à cette occasion, son commissaire, Michel Hoog, a emprunté des œuvres à la collection de Skopje.
En 1977, le fameux Musée d'art moderne de Paris a organisé une exposition de douze peintres macédoniens contemporains.
Grand est le renom du Musée d'art contemporain de Skopje : il fait l'objet de nombreux articles et mentions dans des publications françaises; il a été visité par des personnes éminentes, parmi lesquelles (en 1971) M. Jacques Chaban-Delmas, président de l'Assemblée nationale française. Il a été particulièrement impressionné par la présence de l'art français.
Aujourd'hui, le Musée d'art contemporain maintient et approfondit ses liens avec l'art français au travers d'expositions de peinture et de photographie de grande qualité.

Professeur Boris Petkovski

ЗА ФРАНЦУСКАТА КОЛЕКЦИЈА ВО МУЗЕЈОТ НА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ-СКОПЈЕ

Кога се зборува за Музејот на современата уметност - Скопје во Р. Македонија, неминовно се наметнува чинот на формирањето во 1964. на иницијатива и со огромна помош на повеќе познати уметници, историчари на уметноста, меѓународни асоцијации и здруженија (AICA,ICOM,AIAP), музеи и галерии од целиот свет, а непосреден повод за ваквата иницијатива и широка акција за подарување на уметнички дела, беше катастрофалниот земјотрес што го разурна Скопје во 1963.

Самата акција придонесе да се создаде меѓународна колекција со околу 3000 дела од автори од 60 земји во светот, што му дава на Музејот посебно место во музејската мрежа на Балканот.

Француската колекција во МСУ-Скопје има особено значење поради фактот што се работи за збирка чија висока вредност дава квалитативна карактеристика на севкупната колекција на Музејот. Таа е формирана со несекојдневниот ангажман на Комитетот за помош на Скопје, а посебно со личните ангажмани на Жан Касу, Жак Дусе, Жаклина Селц и Ивон Тајандје, како и на бројните уметници кои индивудуално или колективно преку донација го дадоа својот белег во создавањето на колекцијата. Нејзиното значење и квалитет се согледува не само во бројот на авторите и делата (150 автори, 276 дела) туку, пред сѐ, во присуството на уметници кои оставиле трага во историјата на ликовната уметност на 20. век.

Француската збирка е често претставувана во различни концепциски форми во Македонија и во странство преку изложби на подарени дела, француска уметност (Нови Сад-Југославија), француски цртеж, француска графика (Шамалијер-Франција), како и преку самостојно презентирање на автори кои донирале повеќе свои дела (Ханс Хартунг, Ана Ева Бергман и Бернар Бифе).

Иако, поголемиот број на уметниците по своето потекло не припаѓаат на Франција, Париз со својот космополитизам ги прифати и им овозможи да се вклопат во париската ликовна средина. Така нивните творештва ја претставуваат и француската уметност, а како дел од Париската интернационална ликовна школа со универзалноста доскора беа синоним за модерната уметност воопшто.

Во афирмирањето на т.н. Париска школа придонесуваат и класиците на Модерната: П.Пикасо, М.Громер, Ф.Леже, А.Масон, Х.Хартунг, Ф.Деноаје, М.Естев, Л.Зак како и Е.Пињон, П.Сулаж. Б.Бифе, Ж. Базен, А.Манесје, Г. Сенжие, Ж. Ле Моал, а во овој круг се и В. Вазарели, Зао Ву Ки, Х. Домото и др, чии дела создадени по 1945. се дел од нашата збирка.

Оттаму преку оваа селектирана презентација на француските автори може да се добие одреден впечаток на извонредни остварувања кои се вклопуваат во ликовната мисла на повоениот период.

Слободно може да се констатира дека во уметноста по 1945. доминира апстракцијата (лирска, геометриска или експресивна) со примарна улога на гестот, материјата и на знакот. Секако дека во неа се испреплетуваат влијанијата на движењата од почетокот на 20. век (импресионизам, фовизам, кубизам, надреализам), што особено е видливо во делата на класиците на Модерната.

Големиот светски уметник П.Пикасо во оваа колекција е застапен со делото *Глава на жена* од 1963. кое е работено во духот на кубизмот видливо, пред сѐ, во дводимензионалното претставување на женскиот портрет.

Посткубистички опсервации забележуваме и во акварелот на Л. Сирваж.

П. Алешински, чии почетоци се следат во дејствувањето на авангардната група КОБРА (1948.), од 1951. е во Париз каде што продолжува со својот ироничен и саркастичен пристап кон стварноста, видливо и во основниот мотив на сликата *Последна голтка*.

Од 1930. Париз е место во кое В. Вазарели во целост ги развива своите истражувања врз принципите на геометријата, поточно врз примарните форми на квадратот, кругот и на триаголникот. Делото *IOL* припаѓа на ова негово истражување.

Одблесоците на надреалистичките тенденции ги пронаоѓаме во најстарите дела на оваа колекција како што се *Корен на круша* од Ф. Леже и *Сон на една пустина* од А. Масон, а со потенцирана експресивна нота се забележуваат и во двете дела на В. Лам, Кубанец по потекло, од 1952. граѓанин на Париз.
Како што наведов на почетокот, доминантна е апстрактната поетика. Така, една од клучните личности на Париската школа, Х. Хартунг, се определува главно за аспектите на лирската апстракција - сликарството на гестот и на знакот. Во таа насока се развива и П. Сулаж чие дело се карактеризира со широк потег и ритам на големите црни форми, како и Брам Ван Велде.
Иако е типичен претставник на лирската апстракција, Е. Пињон, во колекцијата е застапен со делото *Битка* во кое до израз доаѓа неговиот динамичен и гестуален потег, но сепак со нагласен ангажиран мотив.
Во рамките на апстрактниот пејзажизам ги следиме актерите на Париската школа: А. Манесје, Ж. Базен, Зао Ву Ки, Ж. Месажје, А. Марфен, К. Бријан, Ж. Ле Моал, Г.Сенжие...
Покрај В. Вазарели, во доменот на геометриската апстракција припаѓа и делото на Ж. Дејрол чии асоцијативните геометриски форми се смирени преку рафиниран колорит, а изразита кинетичка енергија зрачи од графиката на Круз-Диес.
Х. Домото, С.Шаршун и Ј.Серпан се автори чии дела се карактеризираат со специфична енформелна структура добиена преку бојата.
Графиките на Б. Бифе го изразуваат чувството на отуѓеност, беда и бесперспективност, а во графиките на П. Стамфли со прочистен попартистички јазик се обработуваат мотиви од современото индустријализирано и техницизирано општество.
Фигурација со доза на инфантилност, романтичност и поезија ни презентира Ники де Сен Фал, позната на светската ликовна сцена со своите слики-објекти работени во духот на новиот реализам.
Скулптурата како медиум зазема скромно место во оваа збирка, но сепак делата на Ф.Стали, М.Пан, Е.Ажди, П.Вермерж и М. Жерар најсоодветно го одразуваат времето на шеесетите во кое доминира стилизиран, минималистички или опартистичкиот израз како и енформелно ехо надоврзано на arte povera.
Последната донација на сликарот Луј Кан од неговата самостојна изложба во МСУ (1997.), потврдува дека француската културна средина не заборавила на овој Музеј во кој се чуваат овие значајни дела. Исто така, треба да се потсетиме и на разновидните реализирани предавања на еминентни историчари на уметноста од Франција, како и на 36те изложби на француска уметност организирани од страна на Музејот. Ги издвојувам двете претставување на Мајскиот салон во1966. и во 1972, манифестација многу битна за развојот на ликовната мисла во Македонија како и за збогатувањето на колекцијата на Музејот.
Сите овие факти зборуваат за честиот контакт со француската ликовна средина, но и за потребата од продлабочување на истиот.

Захаринка Алексоска Бачева
виш кустос

LA COLLECTION FRANÇAISE DU MUSÉE DART CONTEMPORAIN DE SKOPJE

Parler du Musée d'art contemporain de Skopje, en République de Macédoine, c'est nécessairement se référer à une grande donation d'œuvres effectuée en 1964 – peu après le tremblement de terre catastrophique qui détruisit la ville- par des artistes célèbres, des historiens d'art, des organisations et des associations internationales (AICA, ICOM, AIAP), des musées et des galeries du monde entier.
Cette initiative a contribué à la création d'une collection internationale d'environ 3 000 oeuvres d'artistes issus de 60 pays du monde, ce qui confère à ce Musée une place exceptionnelle dans les Balkans.
La collection française du Musée d'art contemporain de Skopje est d'une importance particulière, car sa grande valeur accentue l'importance des fonds du Musée.
Elle fut constituée grâce à l'engagement exceptionnel du Comité de solidarité avec Skopje, et particulièrement, grâce à l'engagement personnel de Jean Cassou, Jacques Doucet, Jacqueline Seltz et Yvon Taillandier, ainsi que de nombreux artistes qui ont, individuellement ou collectivement, contribué à la création de cette collection. Son importance et sa qualité ne résident pas seulement dans son nombre de plasticiens et d'œuvres (150 auteurs, 276 oeuvres), mais, avant tout, dans la présence d'artistes qui ont marqué la peinture du XXème siècle.
La collection française est souvent représentée sous différents concepts en Macédoine et à l'étranger, à travers des expositions consacrées à des donations, à l'art français (Novi Sad – Yougoslavie), au dessin français, à l'art graphique français (Chamalières – France), ainsi qu'à travers la présentation individuelle d'auteurs qui ont offert plusieurs de leurs oeuvres (Hans Hartung, Anna Eva Bergman et Bernard Buffet).
Même si la plupart des artistes ne sont pas d'origine française, Paris et son cosmopolitisme les a acceptés et leur a permis de s'incorporer dans le milieu artistique parisien.
Ainsi, leurs créations représentent-ils aussi l'art français.
Plus largement, en qualité de partie intégrante de l'Ecole internationale d'art de Paris, ils étaient - jusqu'il y a encore peu - synonymes de l'art contemporain en général.
Les auteurs classiques de l'art moderne: P. Picasso, M. Gromaire, F. Léger, A. Masson, H. Hartung, F. Desnoyer, M. Estève, L. Zack, ainsi que E. Pignon, P. Soulages, B. Buffet, G. Bazaine, A. Manessier, G. Singier, J. Le Moal, V. Vasarely, Zao Wou Ki, H. Domoto - et d'autres dont les oeuvres créées après 1945 font partie de notre collection - contribuent à l'affirmation de l'Ecole de Paris.
Ainsi, ce choix d'artistes français donne-t-il un aperçu fidèle des réalisations remarquables de la peinture dans la période d'après la seconde guerre mondiale.
On peut aisément constater que l'abstraction (lyrique, géométrique ou expressive) - qui donne une place prééminente au geste, à la matière et au signe - domine l'art d'après 1945. Il est évident que les influences des mouvements du début du XXème siècle (l'impressionnisme, le fauvisme, le cubisme, le surréalisme) s'y entremêlent et y interagissent.

Le grand artiste mondial P. Picasso est représenté dans cette collection par son œuvre *"Tête de femme"* (1963), créée dans l'esprit du cubisme, remarquable avant tout par la mise en espace bidimensionnel du portrait féminin.
On peut noter des conceptions post-cubistes dans l'aquarelle de L. Survage.
Pierre Alechinsky, qui fit ses débuts dans le groupe d'avant-garde COBRA (1948), réside à Paris depuis 1951 : là, il poursuit son approche. ironique et sarcastique de la réalité qui apparaît dans le motif général de son tableau *"la Dernière gorgée"*.
Depuis 1930, Paris est la ville où Victor Vasarely mène à terme ses recherches sur les principes de la géométrie, plus précisément sur les formes primaires du carré, du cercle et du triangle. Son œuvre « *IOL* » s'inscrit dans cette recherche. On peut trouver les reflets de tendances surréalistes dans les oeuvres les plus anciennes, comme *"la Racine de poirier"* de F. Léger et *"Rêve d'un désert"* d'A. Masson, tandis qu'une note expressive plus accentuée apparaît dans les deux oeuvres de l'artiste d'origine cubaine V. Lam (parisien depuis 1952).
Comme je l'ai mentionné plus haut, la poétique abstraite est dominante.
Ainsi, l'une des figures-clés de l'Ecole de Paris, H. Hartung se concentre-t-il en général sur des aspects de l'abstraction lyrique – peinture du geste et du signe.
C'est dans ce sens que P. Soulages - ainsi que Victor Vasarely - développe son œuvre, caractérisée par un vaste geste et le rythme de grandes formes noires.
Même s'il est un représentant typique de l'abstraction lyrique, E. Pignon est représenté dans la collection par son œuvre *"Bataille"*, dans laquelle il exprime un mouvement dynamique et gestuel, contrebalancé par un motif accentué.
Dans la lignée du paysagisme abstrait, on distingue les artistes de l'Ecole de Paris: A. Manessier, Jean Bazaine, Zao Wou Ki, G. Messagier, A. Marfaing, Bernard Buffet, G. Le Moal, G. Singier...
Aux côtés de Victor Vasarely, l'œuvre de G. Deyrolle appartient au domaine de l'abstraction géométrique : ici, l'association de formes géométriques est tempérée par une mise en couleurs raffinée.
Chez Cruz-Diez, c'est une énergie expressive et cinétique qui émane du graphisme.
H. Domoto, S. Charchoune et J. Serpan sont des artistes dont les oeuvres se caractérisent par une structure spécifique informelle obtenue par la couleur.
Les gravures de Bernard Buffet traduisent un sentiment d'aliénation, de misère et d'absence de perspectives, tandis que dans les oeuvres de P. Stampfli, la société industrielle est abordée dans un langage dépouillé et minimaliste, proche du pop art.
Niki De Saint Phalle, lui, présente une figuration légèrement dosée d'infantilisme, de romantisme et de poésie, avec ses fameuses peintures - objets conçus dans l'esprit du nouveau réalisme.
La sculpture tient une place modeste dans cette collection, mais les œuvres de F. Stahly, M. Pan, Etienne Hajdu, Pierre Vermeersch et M. Gérard expriment fidèlement l'époque des années soixante, où dominent la stylisation, le minimalisme et l'op art ainsi que les échos assourdis de l'*arte povera*.
La dernière donation de l'artiste Louis Cane qui était présent lors de son exposition au Musée d'art contemporain en 1997, réaffirme que le milieu culturel français n'a pas oublié ce Musée qui conserve toutes ces oeuvres précieuses.
On doit aussi se souvenir des diverses conférences d'éminents historiens de l'art venus de France, ainsi que des 36 expositions d'art français, organisées par le Musée.
Je tiens aussi à mentionner les deux accueils du Salon de mai (en 1966 et en 1972), deux manifestations très importantes pour l'évolution de la peinture en Macédoine et pour l'enrichissement de la collection du Musée.
Tous ces faits témoignent de contacts fréquents avec la scène artistique française, comme de` la nécessité de leur approfondissement.

Zaharinka Aleksoska Baceva
Conservatrice en chef

ALDINE ABDELATIF
ADAM HENRI GEORGES
ALECHINSKY PIERRE
ALIX YVES
ALLIO RENÉ
ANDAL MICHÈLE
ANDRIEU J. M.
ARNAIZ DOROTEO
ASSADOUR
ASSE GENÉVIÈVE
ATILA
ATTALI JEAN HUBERT
BAJAN SERGE
BALL GEORGE
BAZAINE JEAN
BELLEGARDE CLAUDE
BERGMAN ANNA EVA
BERTHOLO RENÉ
BERTRAND MICHEL
BO LARS
BOKCHAN KOSSA
BONI PAOLO
BRASSEL GÉRARD
BRYEN CAMILLE
BUFFET BERNARD
BURI SAMUEL
BUSSE JACQUES
CAILLIERE PATRICK
CAIROLL IVAN
CANE LOUIS
CANTELOUP MICHEL
CEVRAN STEPHANE
CHAMBRIN JACK
CHARCHOUNE SERGE
CONDÉ –AFFOLTER ANDRE
CORDESSE LOUIS
CRUZ – DIEZ
DANIL
DARWICHE SAYED
DAYEZ GEORGES
DE SAINT PHALLE NIKI
DELAMONT HERVÉ
DERVEN CLAUDE
DESNOYER FRANÇOIS
DEWASNE JEAN
DEYROLLE JEAN JACQUES
DJIAN JEAN PIERRE
DMITRIENKO PIERRE
DOMOTO HISAO
DORNY BERTRAND
DOUCET JACQUES
DREYFUSS BERNARD
DUSSAULH RICHARD
DUVILLIER RENÉ
ÉSTÈVE MAURICE
FRANCK PAUL
GAMARA JOSÉ
GENTILLI JEREMY
GERARD MICHEL
GERARDIAZ
GILLARD JEAN – PIERRE
GILLET ROGER EDGAR
GOY PHILIPPE
GROMAIRE MARCELE
GUGGENHEIM ELISABETH
HAAS TERRY
HAJDU ETIENNE
HARTUNG HANS
HÉLIAS SERGE
HOSIASSON PHILIPPE
JOUSSELIN FRANÇOIS
KOSKAS GEORGES
KOWALSKI PIOTR
KWASNIEWSKA BARBARA
LAFORCADE ROLAND
LAKS VICTOR
LAM WIFREDO
LAMY JACQUES
LANDAU ZYGMUNT
LAURIN LAM LOU
LE MOAL JEAN
LECOMPTE SOPHIE
LEFRANC JULES
LÉGÉR FERNAND
LEROY JEAN PIERRE
LÉVÉQUE YVES
LIEBARD JANN
LIESSE JACQUES
LONGUET MARX KARL - JEAN
LUNVEN FRANÇOIS

Пабло ПИКАСО / Pablo PICASSO
Глава на жена, 1963
Tête de femme

Пјер АЛЕШИНСКИ / Pierre ALECHINSKY
Последна голтка, 1963
La dernière gorgée

Вифредо ЛАМ / Wifredo LAM
Четири раце за едно суштество, 1965
Quatre mains pour un être

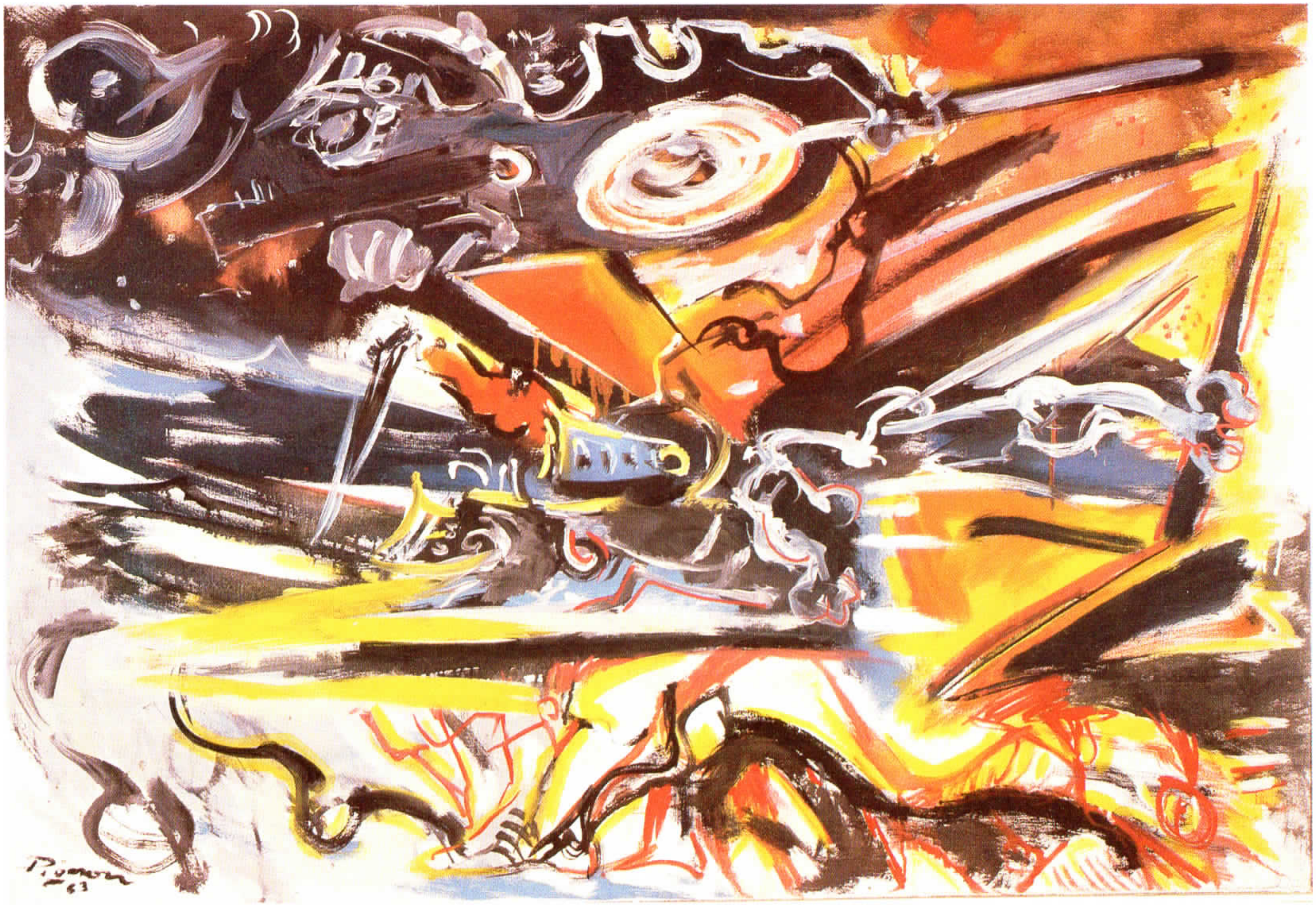

Едуард ПИЊОН / Edouard PIGNON
Битка, 1963
Bataille

Јарослав СЕРПАН / Jaroslav SERPAN
Itikofosf No.820, 1967

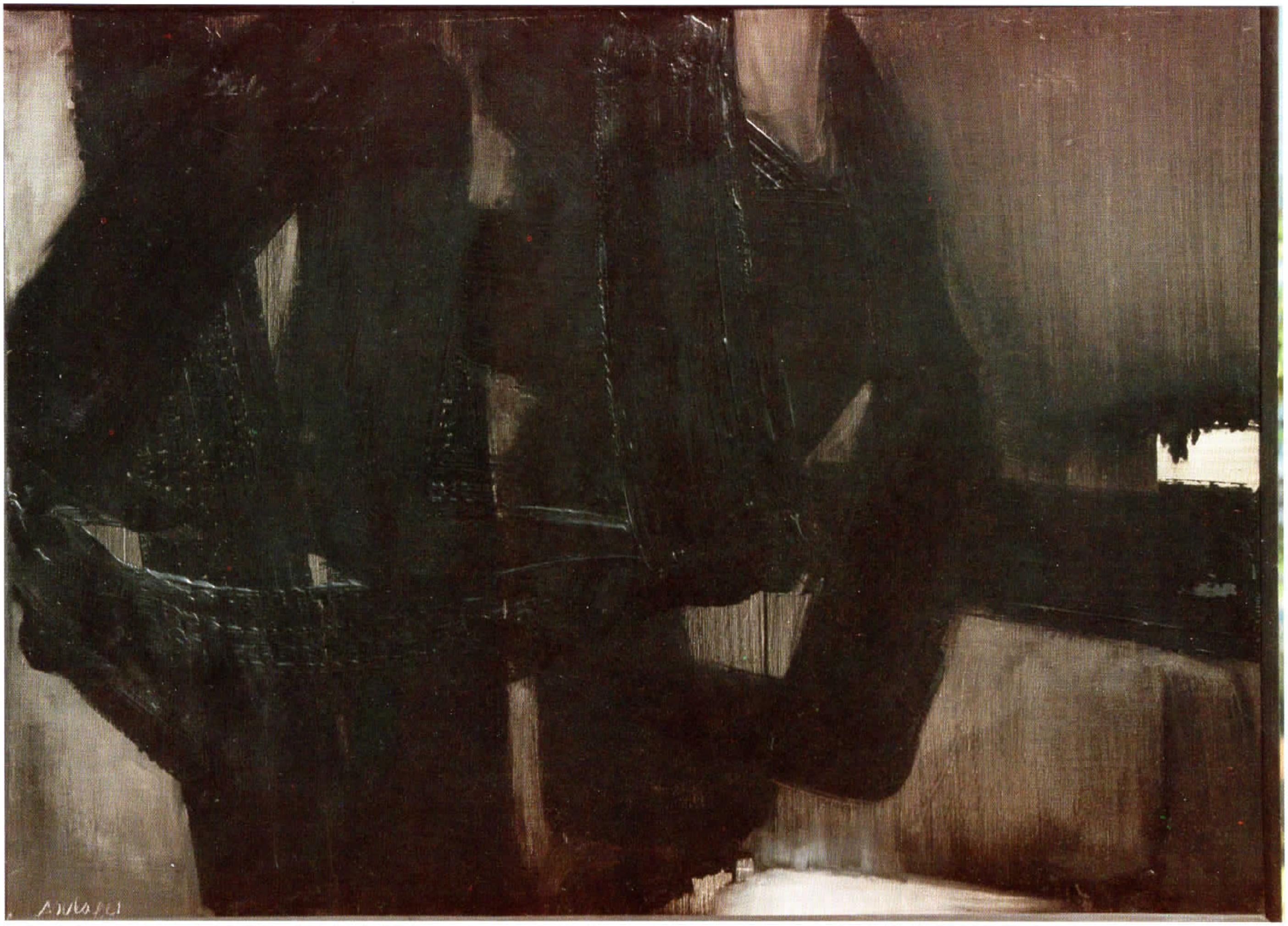

Пјер СУЛАЖ / Pierre SOULAGES
Слика, 1964
Peinture

Ву Ки ЗАО / Wou Ki ZAO
27.04.1965, 1965

Жан БАЗЕН / Jean BAZAINE
Пејзаж-планина, 1961
Paysage-montagne

Камиј БРИЈАН / Camille BRYEN
Слика 10, 1961
Peinture

Брам ВАН ВЕЛДЕ / Bram VAN VELDE
Без наслов, 1964
Sans titre

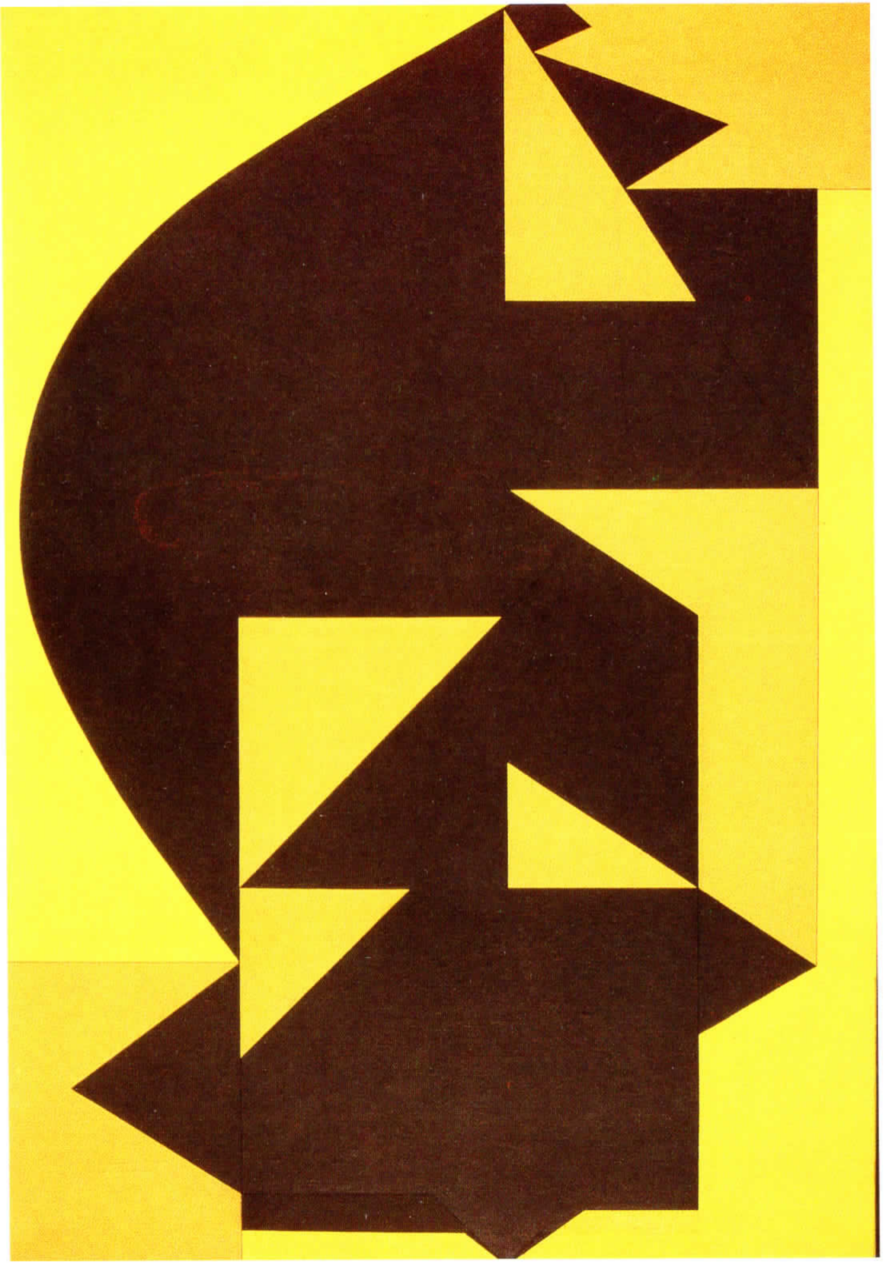

Виктор ВАЗАРЕЛИ / Victor VASARELY
IOL, 1958

Марта ПАН / Marta PAN
Скулптура 93, 1965
Sculpture 93

LURÇAT JEAN
MANESSIER ALFRED
MARELLI LUC
MARFAING ANDRÉ
MASSABUAU GERARD
MASSON ANDRÉ
MASUROVSKY GREGORY
MAURICE HENRY
MEISSNER ANDRZEJ
MEJIAZ MAURO
MESSAGIER JEAN
MICHAELIS LIL
MORISSON PHILIPPE
MUŠIÈ ZORAN
NÉDÉLEC MICHELLE
NÉROT OLIVIER
PAN MARTA
PECLARD ALAIN
PEYCERÉ ENRIQUE
PICASSO PABLO
PIGNON EDOUARD
POUGET MARCELE
POYET FRANÇOIS
PRASSINOS MARIO
PROSI HENRI
RABASCALL JEAN
RABY MICHEL
REYNAL JEAN CLAUDE
ROUSSILLE GYU
SALAÜN PHILIPPE
SAYTOUR PATRICK
SERPAN JAROSLAV
SERS YVAN
SÉRVULO ESMERALDO
SINGIER GUSTAVE
SOULAGES PIERRE
STAAK ZORA
STAHLY FRANÇOIS
STAMPFLI PETER
STARITSKY ANNA
SURVAGE LÉOPOLD
TACANOBOU KIBA
THINOT DOMINIQUE
TITUS CARMEL GERARD
VALENTINER PETER
VAN VELDE BRAM
VASARELY VICTOR
VERLON ANDRÉ
VERMEERSCH PIERRE
VIALLAT CLAUDE
VIMARD JACQUES
VIOT MICHELE
VIVANCOS MIGUEL GARSIA
WEELEN GUY
WEISS HUGH
WOSTAN
XENAKIS CONSTANTIN
YANKEL JACQUES
ZACK LEON
ZAO WOU KI

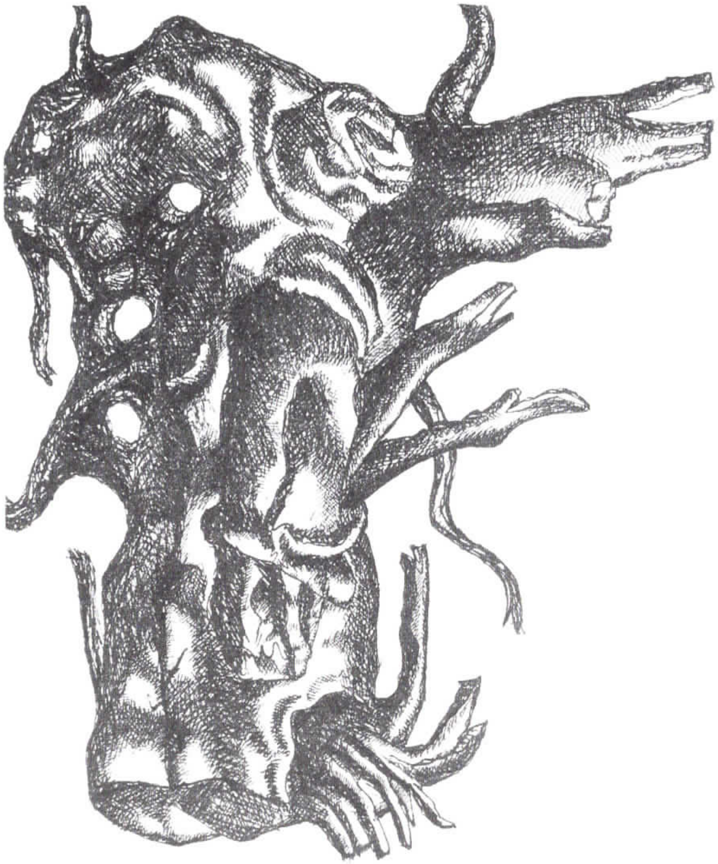

Фернан ЛЕЖЕ / Fernand LEGER
Корен на круша, 1933
Racine de poirier

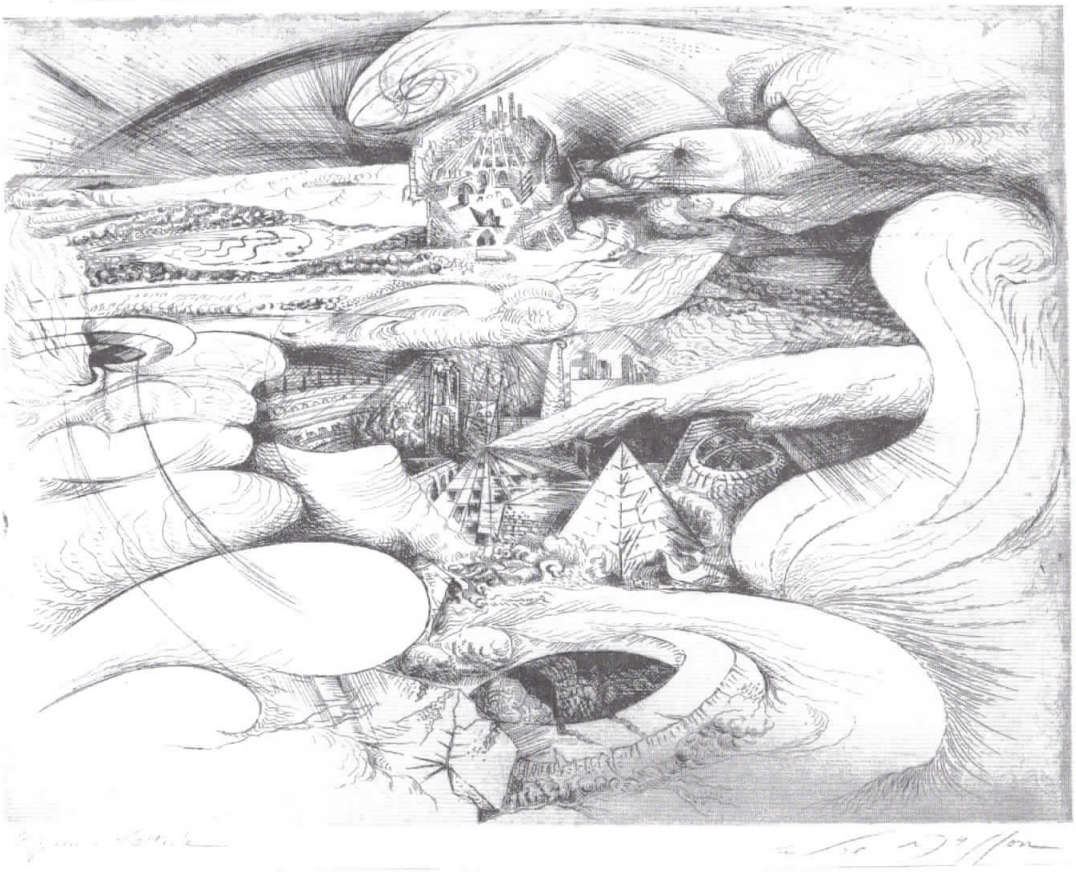

Андре МАСОН / André MASSON
Сон на една идна пустина, 1942
Rêve d'un futur désert

Марсел ГРОМЕР / Marcel GROMAIRE
Акт, 1963
Nu

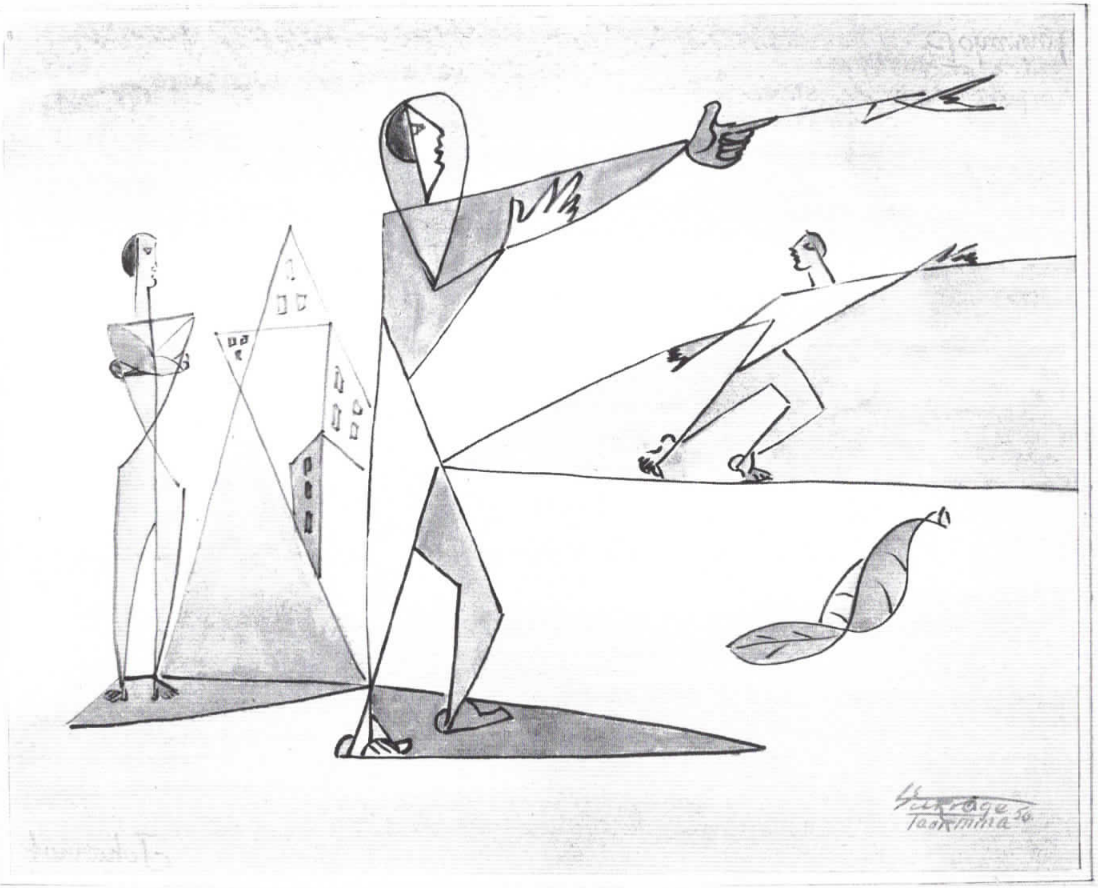

Леополод СИРВАЖ / Léopold SURVAGE
Таормина, 1956
Taormina

Алфред МАНЕСЈЕ / Alfred MANESSIER
Горна Прованса, 1959
Haute Provence

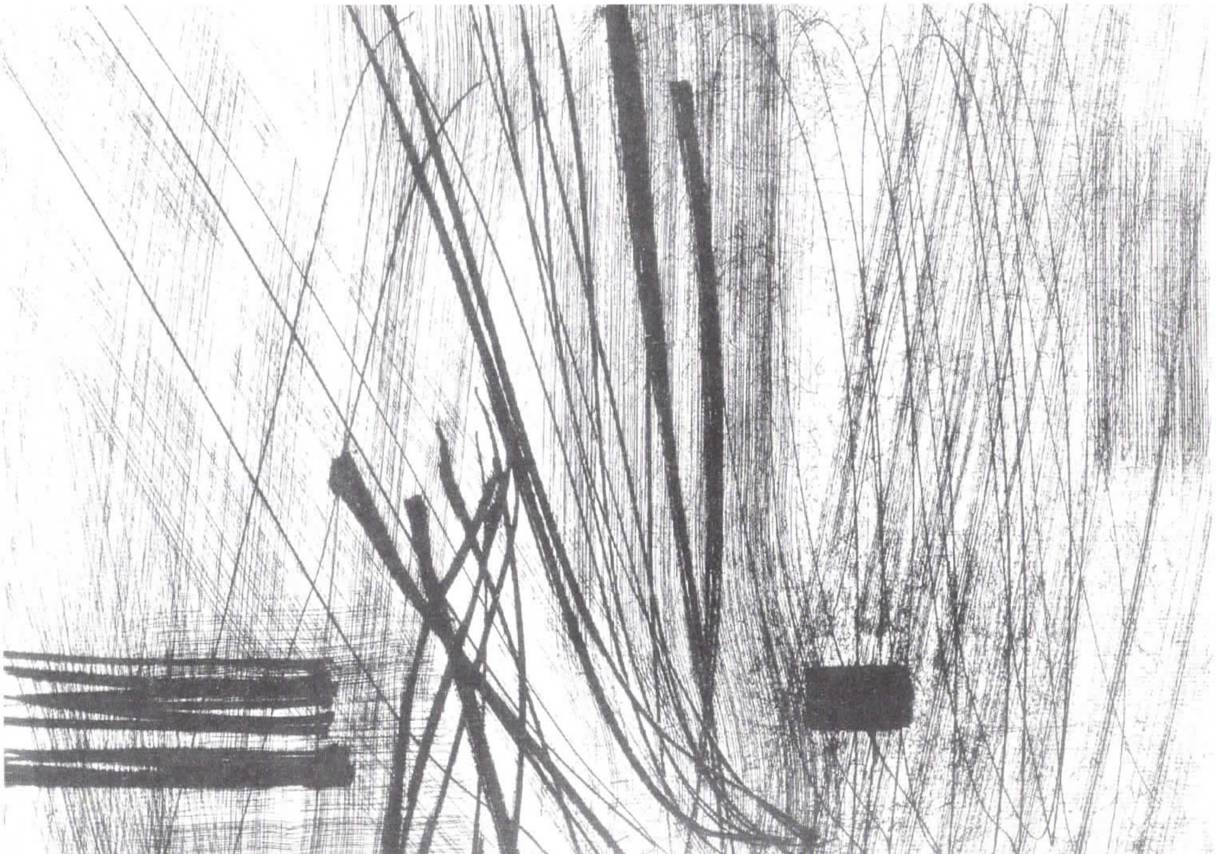

Ханс ХАРТУНГ / Hans HARTUNG
Бр.26, 1953
No.26

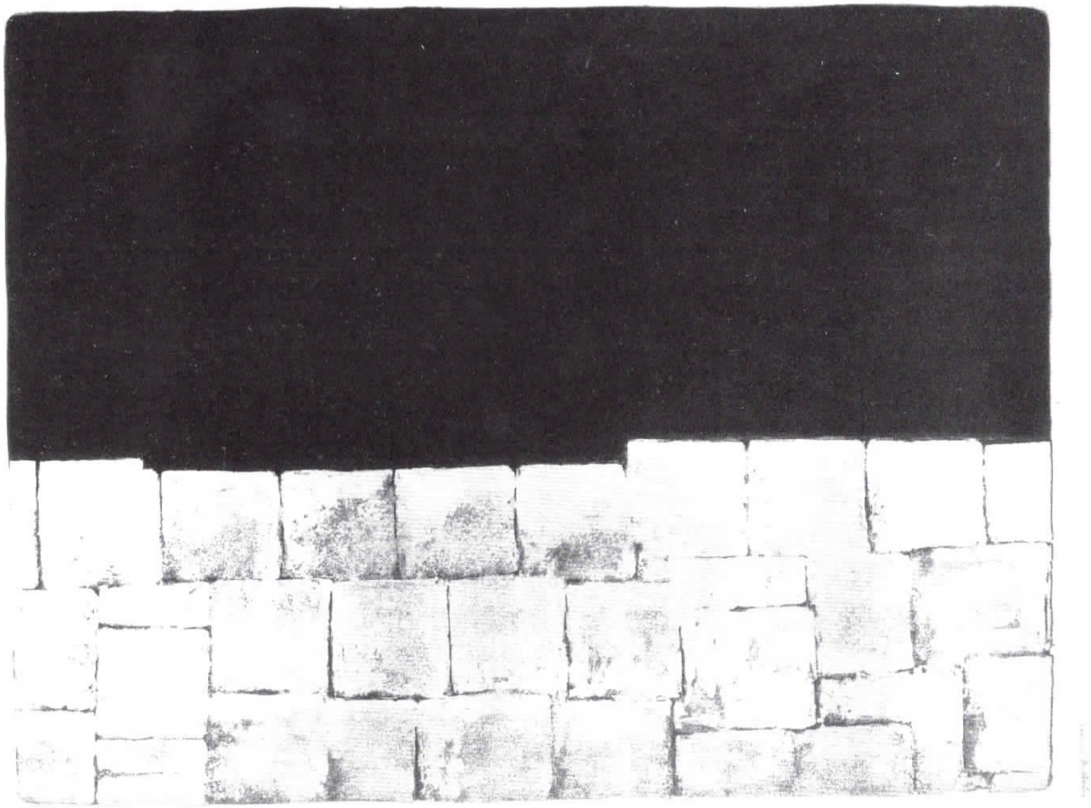

Ана Ева БЕРГМАН / Anna Eva BERGMAN
Ѕид, 1963
Mur

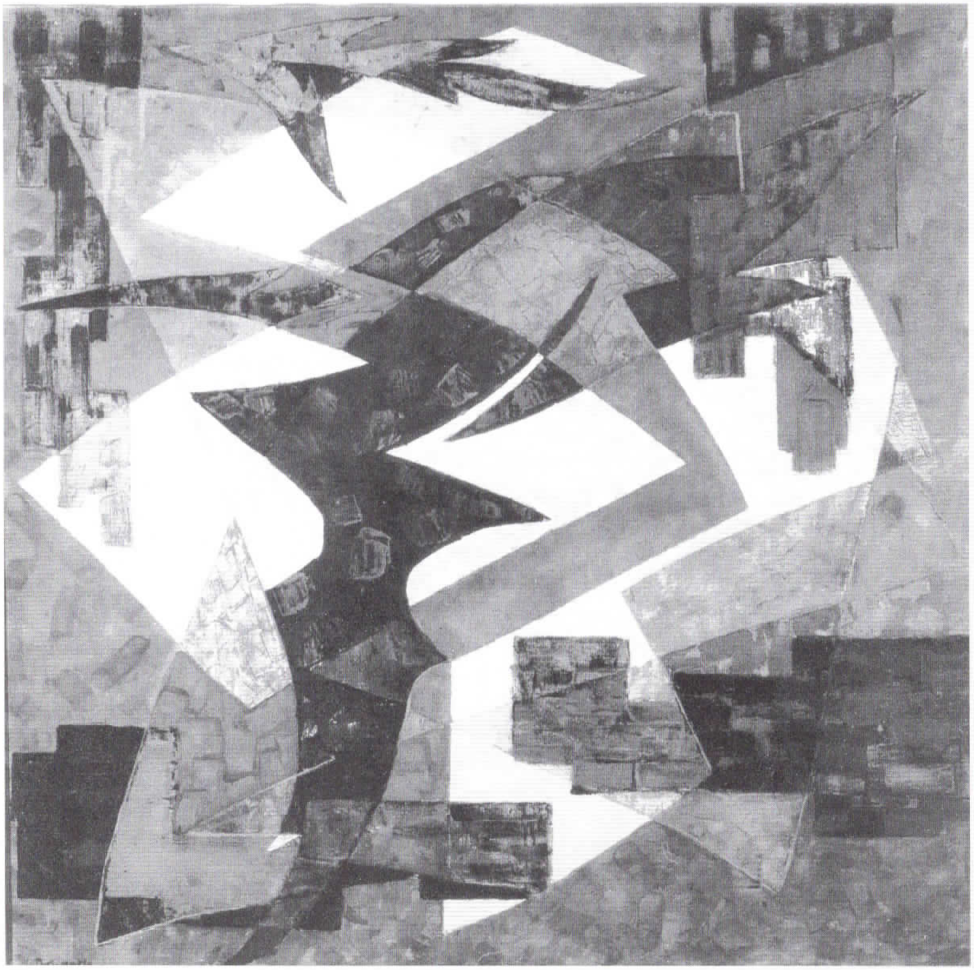

Жан Жак ДЕЈРОЛ / Jean Jacques DEYROLLE
Етиен-опус 558, 1958
Etienne-opus 558

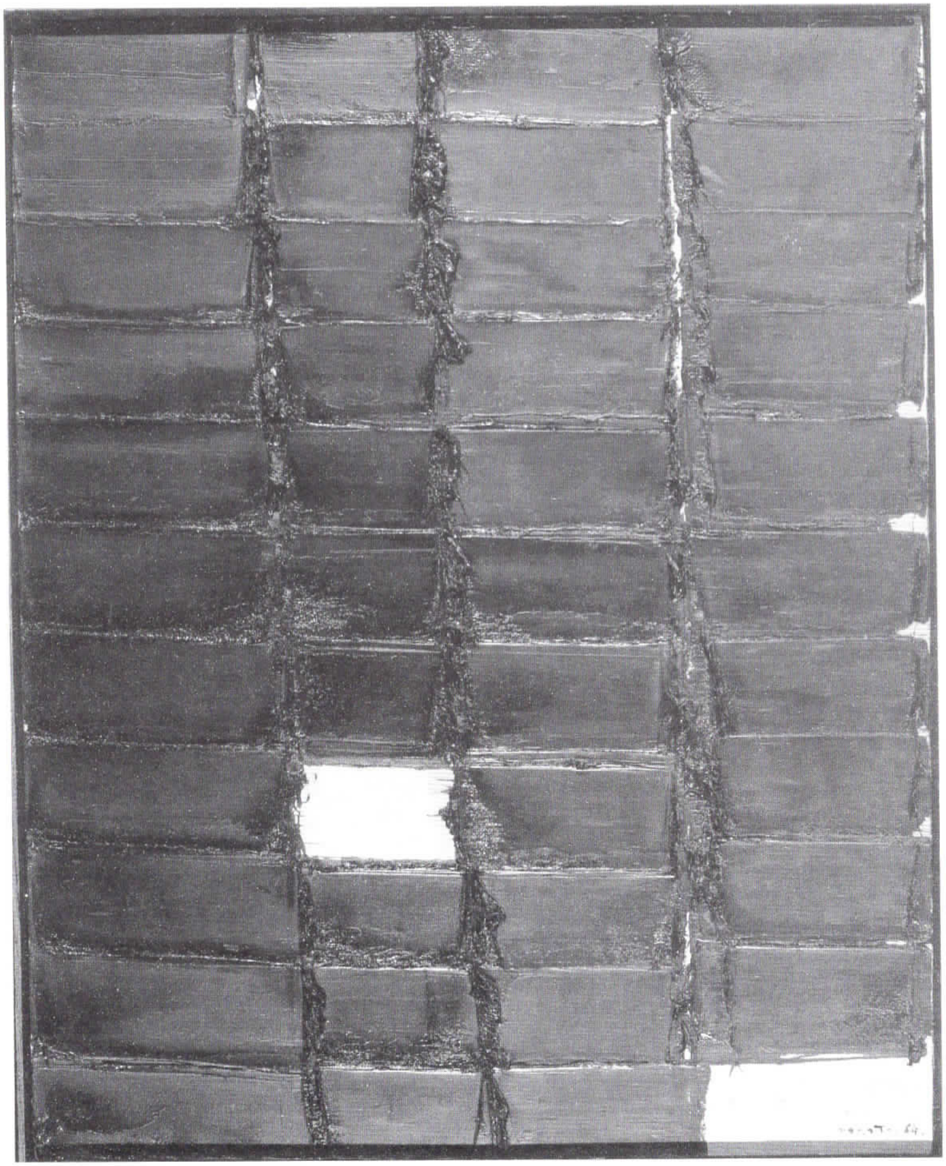

Хисао ДОМОТО / Hisao DOMOTO
Разрешување на континуитетот, 1964
Solutions des continuités

Серж ШАРШУН / Serge CHARCHOUNE
Концерт во А-мол, 1962
Concert en A-mineur

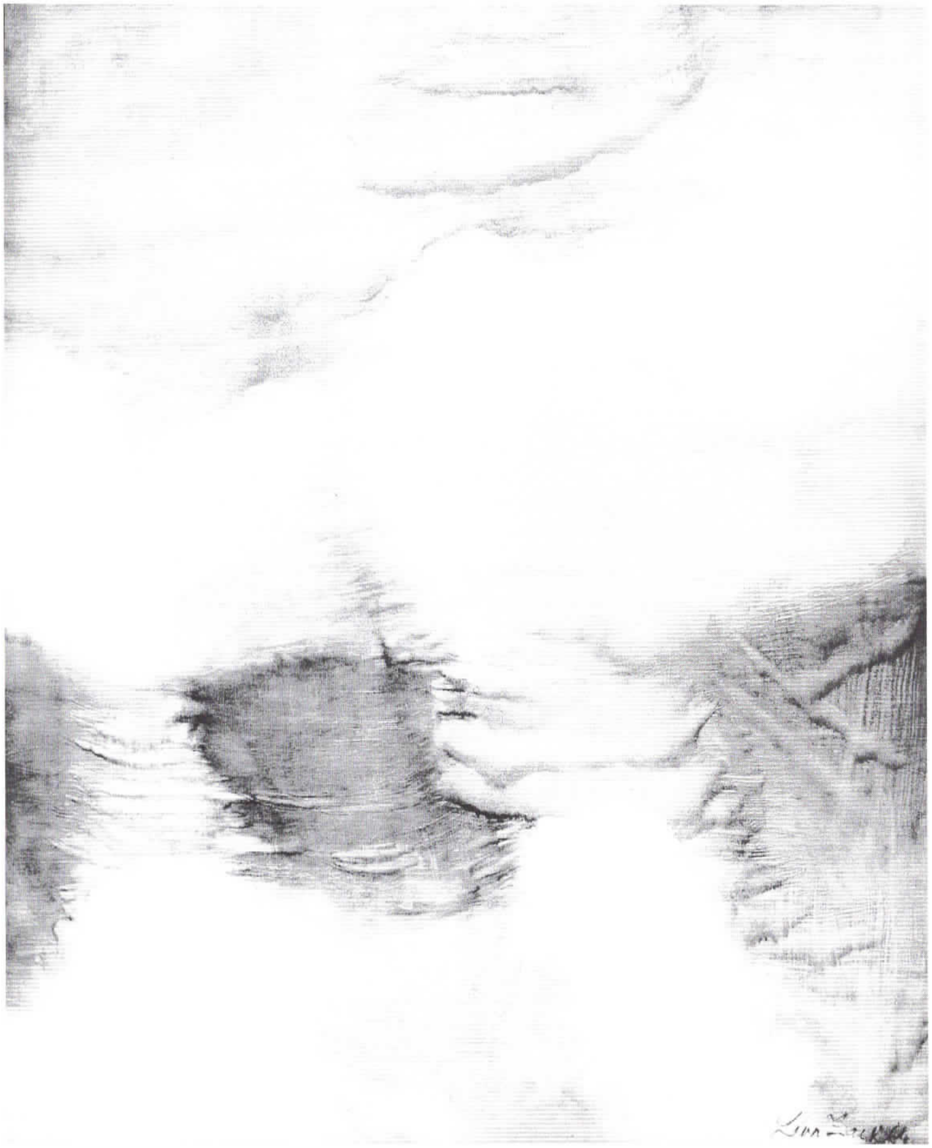

Леон ЗАК / Leon ZACK
Слика, 1964
Peinture

Франсоа СТАЛИ / François STAHLY
Риба, 1959
Poisson

Бернар БИФЕ / Bernard BUFFET
Портрет, после 1960
Portrait, après 1960

Ники Де СЕН ФАЛ / Niki De SAINT PHALLE
Без наслов, 1980
Sans titre

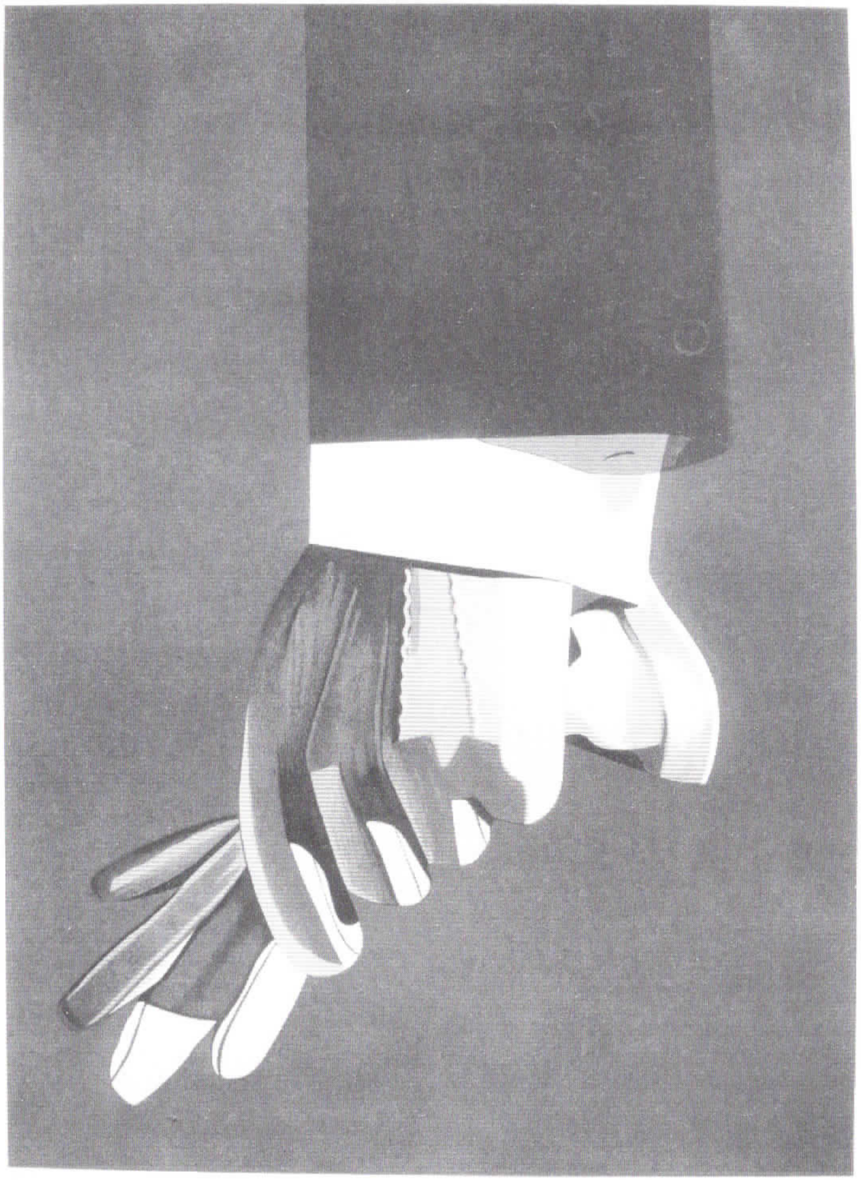

Петер СТАМФЛИ / Peter STAMPFLI
Свеченост, 1965
Festivité

Етјен АЖДИ / Etienne HAJDU
Билјана, 1964
Biljana

Мишел ЖЕРАР / Michel GERARD
Слоевитост, 1969
Stratification

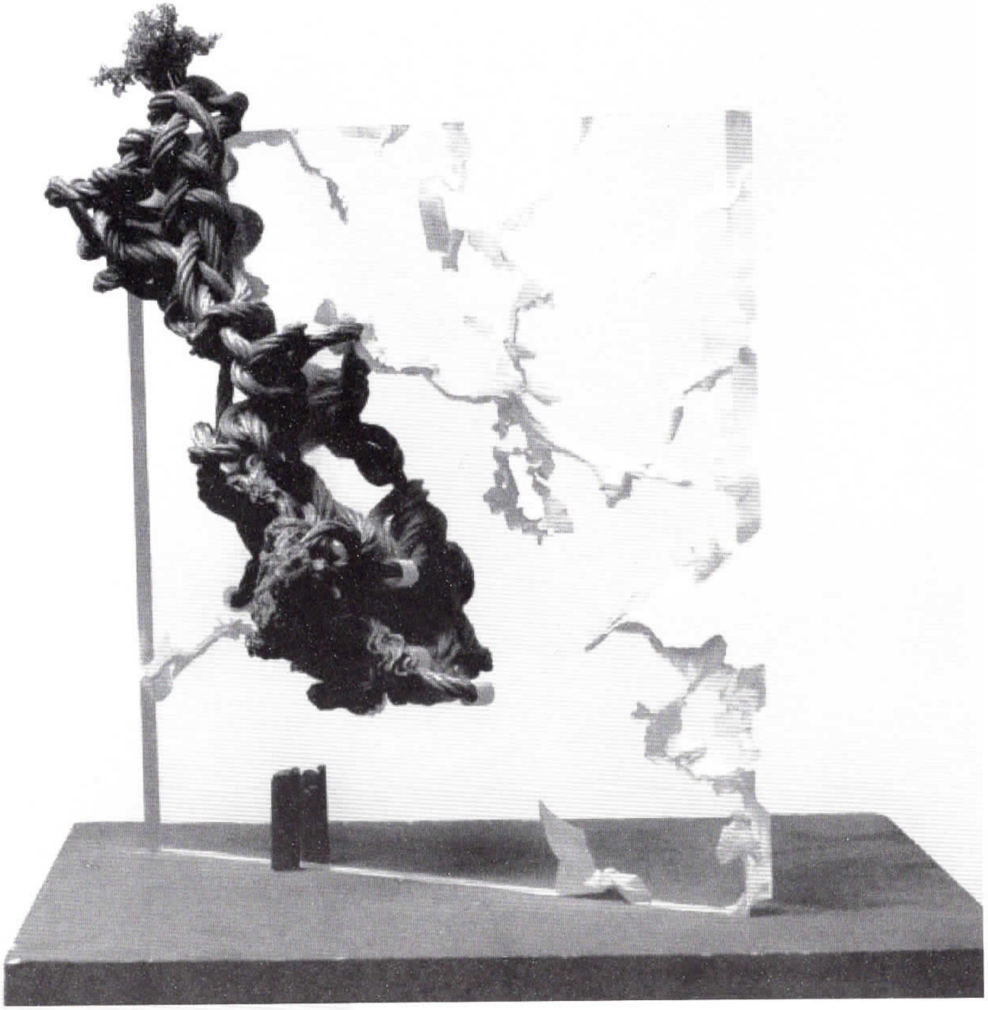

Пјер ВЕРМЕРЖ / Pierre VERMEERSCH
Без наслов, 1969
Sans titre

Самуел БУРИ / Samuel BURI
Без наслов, 1969
Sans titre

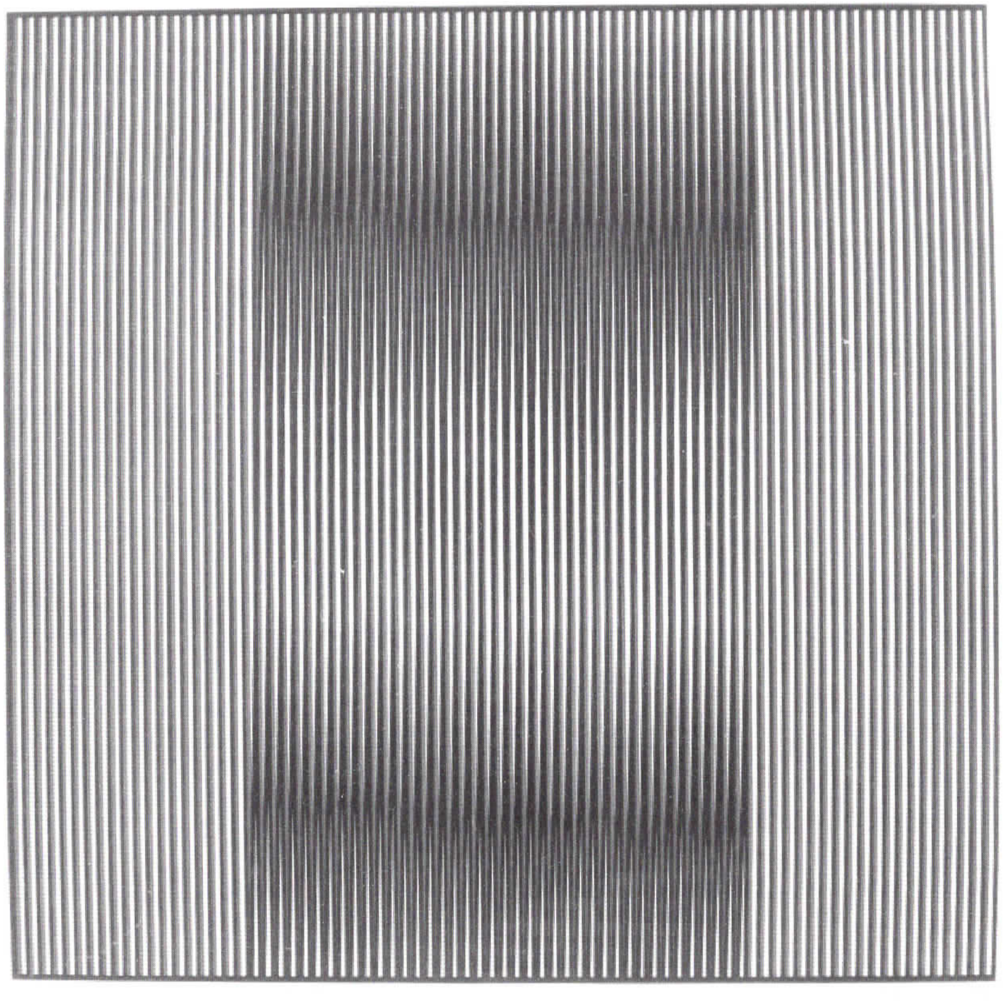

Диес-КРУЗ / Diez-CRUZ
Хроматска индукција, 1980
Induction chromatique

Каталог
Catalogue

Анри Жорж АДАМ / Henri Georges ADAM

1. *Без наслов*, 1960
Sans titre
литографија во боја, 52/54, 75x49,5
lithographie en couleurs

Етјен АЖДИ / Etienne HAJDU

2. *Билјана,* 1964
Biljana
бронза, 88x43x13
bronze

Пјер АЛЕШИНСКИ / Pierre ALECHINSKY

3. *Последна голтка*, 1963
La dernière gorgée
масло на хартија, 150x148
huile sur papier

Жан БАЗЕН / Jean BAZAINE

4. *Пејзаж-планина*, 1961
Paysage-montagne
литографија во боја, 12/30, 45,5x58
lithographie en couleurs

Ана Ева БЕРГМАН / Anna Eva BERGMAN

5. *Ѕид,* 1963
Mur
литографија во боја, о.а., 57x70
lithographie en couleurs, e.a.

Бернар БИФЕ / Bernard BUFFET

6. *Портрет*, после 1960
Portrait, après 1960
бакрорез, 68/75, 76x56,5
gravure sur cuivre

Камиј БРИЈАН / Camille BRYEN

7. *Слика 10*, 1961
Peinture
масло на платно, 62x50
huile sur toile

Самуел БУРИ / Samuel BURI

8. *Без наслов*, 1969
Sans titre
литографија во боја, 89/150, 59,5x47,5
lithographie en couleurs

Виктор ВАЗАРЕЛИ / Victor VASARELY

9. *IOL,* 1958
масло на платно, 130x89
huile sur toile

Брам ВАН ВЕЛДЕ / Bram VAN VELDE

10. *Без наслов*, 1964
Sans titre
литографија во боја, 8/50, 74x49
lithographie en couleurs

Пјер ВЕРМЕРЖ / Pierre VERMEERSCH

11. *Без наслов*, 1969
Sans titre
објект, 40x30x18
objet

Марсел ГРОМЕР / Marcel GROMAIRE

12. *Акт*, 1963
Nu
цртеж, 32,5x24,5
dessin

Жорж ДАЈЕ / Georges DAYEZ

13. *Волчји грла*, 1961
Les gorges du loup
масло на платно, 195x97
huile sur toile

Жан ДЕВАН / Jean DEWASNE

14. *Без наслов*, 1969
Sans titre
литографија во боја, 264/300, 60x69
lithographie en couleurs

Ники Де СЕН ФАЛ / Niki De SAINT PHALLE

15. *Без наслов*, 1980
Sans titre
литографија во боја, 110/125, 50x64,5
lithographie en couleurs

Жан Жак ДЕЈРОЛ / Jean Jacques DEYROLLE

16. *Етиен-опус 558*, 1958
Etienne-opus 558
темпера на платно, 103x104
détrempe sur toile

Франсоа ДЕНОАЈЕ / François DESNOYER

17. *Алжир-долината кон Ел-Омар*, 1948
Alger-la Vallée vers El Omar
масло на шпер плоча, 33x42
huile sur bois

Хисао ДОМОТО / Hisao DOMOTO

18. *Разрешување на континуитетот*,1964
Solutions des continuités
масло на платно, 94x75
huile sur toile

Жак ДУСЕ / Jacques DOUCET

19. *Зима*, 1964/65
Hiver
колаж на хартија, 76x59
collage sur papier

Морис ЕСТЕВ / Maurice ÉSTÈVE

20. *Црвено и сино*, 1963
Rouge et bleu
литографија во боја, о.а., 64,5x49,5
lithographie en couleurs, e.a.

Мишел ЖЕРАР / Michel GERARD

21. *Слоевитост*, 1969
Stratification
објект, 65x60x45
objet

Леон ЗАК / Leon ZACK

22. *Слика*, 1964
Peinture
масло на платно, 163x130
hiule sur toile

Ву Ки ЗАО / Wou Ki ZAO

23. *27.04.1965*, 1965
масло на платно, 46x50
huile sur toile

Луј КАН / Louis CANE

24. *Лотоси*, 1997
Nymphéas
масло на платно, 120x120
huile sur toile

Диес-КРУЗ / Diez-CRUZ

25. *Хроматска индукција*, 1980
Induction chromatique
сито-печат, о.а., 70x70
sérigraphie en couleurs, e.a.

Жил ЛЕФРАН / Jules LEFRANC

26. *Куќата на сликарот*, 1953
La maison du peintre
масло на платно, 63x35
huile sur toile

Жан ЛЕ МОАЛ / Jean LE MOAL

27. *Пејзаж*, 1961
Paysage
акварел, 32x60
aquarelle

Вифредо ЛАМ / Wifredo LAM

28. *Четири раце за едно суштество*, 1965
Quatre mains pour un être
масло на платно, 93x63
huile sur toile

Фернан ЛЕЖЕ / Fernand LEGER

29. *Корен на круша*, 1933
Racine de poirier
цртеж, 45,5x40
dessin

Жан ЛИРСА / Jean LURÇAT

30. *Сонце*, 1961
Soleil
литографија во боја, 109/300, 57x45
lithographie en couleurs

Алфред МАНЕСЈЕ / Alfred MANESSIER

31. *Горна Прованса*, 1959
Haute Provence
цртеж, 110x74
dessin

Андре МАРФЕН / André MARFAING

32. *Марс 64*, 1964
Mars 64
масло на платно, 146x114
huile sur toile

Андре МАСОН / André MASSON

33. *Сон на една идна пустина*, 1942
Rêve d'un futur désert
бакропис, о.а., 69x90
eau-forte, e.a.

Жан МЕСАЖЈЕ / Jean MESSAGIER

34. *Слика*, 1962
Peinture
масло на платно, 106x151
huile sur toile

Зоран МУШИЧ / Zoran MUSIC

35. *Ограден простор*, 1961
Enclos
масло на платно, 74x94
huile sur toile

Марта ПАН / Marta PAN

36. *Скулптура 93*, 1965
Sculpture 93
дрво, 21x23x60
bois

Пабло ПИКАСО / Pablo PICASSO

37. *Глава на жена*, 1963
Tête de femme
масло на платно, 73x54
huile sur toile

Едуард ПИЊОН / Edouard PIGNON

38. *Битка*, 1963
Bataille
масло на платно, 73x101
huile sur toile

Гистав СЕНЖИЕ / Gustave SINGIER

39. *Посета на Нефретити*, 1963
Visite aux Nefretiti
масло на платно, 48x40
huile sur toile

Јарослав СЕРПАН / Jaroslav SERPAN

40. *Itikofosf No.820,* 1967
масло на платно, 150x150
huile sur toile

Леополод СИРВАЖ / Léopold SURVAGE

41. *Таормина, 1956*
Taormina
акварел, 56x65
aquarelle

Франсоа СТАЛИ / François STAHLY

42. *Риба*, 1959
Poisson
дрво, 64x60x55
bois

Петер СТАМФЛИ / Peter STAMPFLI

43. *Свеченост*, 1965
Festivité
литографија во боја, о.а., 74x54,5
lithographie en couleurs, e.a.

Пјер СУЛАЖ / Pierre SOULAGES

44. *Слика*, 1964
Peinture
масло на платно, 73x100
huile sur toile

Ханс ХАРТУНГ / Hans HARTUNG

45. *Бр.26*, 1953
No.26
бакропис, о.а., 50x65
eau-forte, e.a.

Серж ШАРШУН / Serge CHARCHOUNE

46. *Концерт во А-мол*, 1962
Concert en A-mineur
масло на платно, 49x71
huile sur toile

Издавач: Музеј на современата уметност - Скопје, Македонија
Француски културен центар, Скопје
Одговорен уредник: Емил Алексиев
Организација на изложбата:
Захаринка Алексоска Бачева
Марика Бочварова Плавевска
Превод: Дарко Путилов, Ели Бојаџиеска
Фотографии: Марин Димески
Графичко обликување: Јован Шумковски
Печат: Скенпоинт, Скопје
Тираж: 500

Publié par: Musée d'Art Contemporain - Skopje, Macédoine
Centre Culturel Français, Skopje
Rédacteur en chef: Emil Aleksiev
Organisation de l'exposition:
Zaharinka Aleksoska Baceva
Marika Bocvarova Plavevska
Traduction: Darko Putilov, Eli Bojadzieska
Photographies: Marin Dimeski
Mise en pages: Jovan Sumkovski
Imprimé par: Skenpoint, Skopje
Tirage: 500

ISBN 9989-703-41-8
CIP-Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека
"Св.Климент Охридски" Скопје
75.037/.038(44)(06.064)

FENI

MUSEUMOFCO
NTEMPORARY
ARTSKOPJEM
УЗЕЈНАСОВР
ЕМЕНАТАУМЕ
ТНОСТСКОПЈЕ